

PSY 221-GELİŞİM PSİKOLOJİSİ I

Uzm.Psk.İpek Özsoy

Gelişim:

- Döllenme ile başlayan ve yaşam boyu devam eden değişme örüntüsü.
- Çoğu gelişim büyümeyi, fakat aynı zamanda yaşlanma ve ölüm süreciyle birlikte ortaya çıkan gerilemeyi de içerir.

Yaşam Boyu Bakış Açısı:

- ‘Gelişim yaşam boyu, çok boyutlu, çok yönlü, esnek, çok disiplinli ve bağlamsaldır; büyüme, sürdürme ve düzenlemeyi içerir ve biyolojik, sosyokültürel ve bireysel faktörlerin birlikte işlev görmesiyle yapılır’ görüşünü savunan bakış açısı.

GELİŞİMİN ÖZELLİKLERİ:

- **Gelişim Yaşam Boyudur:** Yaşam Boyu bakış açısında ilk yetişkinlik, gelişimin son noktası değildir; dahası hiçbir yaş dönemi gelişim açısından baskın değildir.

- **Gelişim Çok Boyutludur:** Yaşınız ne olursa olsun, bedeniniz, zihniniz, duygularınız ve ilişkileriniz değişmekte ve birbirini etkilemektedir.

Gelişim biyolojik, bilişsel ve sosyoduygusal boyutlardan oluşur. Bir boyutun içinde bile birçok bileşen vardır. Örn: dikkat, bellek, soyut düşünme, bilgi işleme hızı ve sosyal zeka, bilişsel boyutun sadece birkaç bileşenidir.

- **Gelişim Çok Yönlüdür:** Yaşam boyunca bazı boyutlar veya bir boyutun bileşenleri genişler ve diğerleri küçülür. Örneğin; bir dil gelişimin erken döneminde kazanılırsa ikinci veya üçüncü dilleri kazanma kapasitesi gelişimin sonraki dönemlerinde, özellikle de ilk çocukluktan sonra azalır.

- Ergenlik döneminde, bireyler romantik ilişkiler kurdukça, arkadaşlarıyla geçirdikleri zaman azalabilir.
- İleri yetişkinlikte daha yaşlı erişkinler zihinsel olarak karar verirken tecrübelerinden yararlandıkları için daha akıllı hale gelebilirler, fakat hız gerektiren görevlerde, bilgiyi işlerken daha zayıf performans gösterirler.

- **Gelişim Esnektir:** Gelişimciler, gelişimin farklı noktalarında insanların çeşitli açılardan ne kadar esnek olduklarını tartışmaktadırlar.
- Esneklik, değişme kapasitesi anlamına gelir. Örneğin, siz yetmişli ve seksenli yaşlarınızdayken sabitlenip sonraki zihinsel gelişim imkansız hale gelebilir mi? Ya da on yaşındayken fazlasıyla utangaç olan biri ömür boyu insanlardan rahatsızlık mı duyar?

- Araştırmacılar daha yaşlı erişkinlerin bilişsel becerilerini, eğitimle ve daha iyi stratejiler geliştirerek iyileştirebileceklerini buldular.
- Bununla birlikte, yaşlandığımızda muhtemelen değişim kapasitemiz azalır. Esneklik ve onu nelerin kısıtladığını inceleme, günümüz gelişim araştırmalarının temel konularıdır.

- **Gelişim Bilimi Çok Disiplinlidir:** Psikologlar, sosyologlar, antropologlar, sinir-bilimciler ve tıp araştırmacıları hepsi ortak olarak yaşam boyu gelişimin sırlarını açığa çıkarmaya çalışırlar.

Disiplinleri kesiştiren araştırma sorularına
örnekler:

- Kalıtsal özellikleriniz ve sağlığınız sizin zekanızı nasıl sınırlar?
- Tüm dünya genelinde yaşla birlikte zeka ve sosyal ilişkiler aynı şekilde mi değişir?
- Aileler ve okullar zekanın gelişimini nasıl etkiler?

- **Gelişim Bağlamsaldır:** Tüm gelişim bir bağlam ya da ortam içinde yer alır. Bağlam olarak aileleri, okulları, akran gruplarını, kiliseleri, şehirleri, mahalleleri, üniversite laboratuvarlarını, ülkeleri ve benzer ortamları sayabiliriz.
- Bu ortamlardan her biri tarihsel, ekonomik, sosyal ve kültürel faktörlerden etkilenir.

- Baęlamlar, aynı bireyler gibi değişir. Bu yüzden bireyler, değişen dñnyada değişen varlıklardır.
- Bu değişimin bir sonucu olarak bağlamlar üç tür etki yaratır:

- 1. Normatif Yaşa Bağlı Etkiler: Belirli bir yaş grubundaki bireyler için benzer olan etkilerdir.
- 2. Normatif Kuşağa Bağlı Etkiler: Belirli bir kuşaktaki insanlarda tarihsel koşullardan ötürü ortak olan etkilerdir.
- 3. Normatif Olmayan Yaşam Olayları: Bireyin yaşamı üzerinde büyük etkisi olan olağandışı olaylardır.

- **Gelişim Büyüme, Sürdürme Ve Kaybın Düzenlenmesini İçerir:** Araştırmacılara göre, yaşamı yönetme, insan gelişiminin üç ana hedefi olan büyüme, sürdürme ve kaybın düzenlenmesi arasındaki yarışma ve çatışmayı içerir.
- Bireyler orta ve ileri yetişkinliğe doğru yaş aldıkça, kapasiteyi sürdürme ve kapasitedeki kayıplara göre kendini düzenleme, büyümenin yerini alır.

- Bu yüzden , 75 yaşındaki bir adam kendi bellğini veya golf oyununu geliştirmeyi amaç edinmez, fakat bağımsızlığını ve golf oynama yeteneğini sürdürmeyi amaçlayabilir.

- **Gelişim Biyoloji, Kültür Ve Bireyin Ortak Ürünüdür:** Gelişim, birlikte işleyen biyolojik, kültürel ve bireysel faktörlerin ortak yapımıdır.
- Örneğin beyin kültürü şekillendirir, fakat beyin aynı zamanda kültürle ve kişinin sahip olduğu veya yaşadığı deneyimlerle şekillenir.

- Bireysel faktörler açısından, biz genetik mirasımızın ve çevremizin bize verdiklerinin ötesine gidebiliriz.
- Yaşamımızı en iyi noktaya getirecek şeyleri aktif bir şekilde çevremizden seçerek kendimize özel bir gelişimsel yörünge oluşturabiliriz.